

Referat Arbeidsseminar Nasjonal verneplan for fartøy

Tid: Tirsdag 20. mars 2012, Øvre Slottsgate 2 b

Tilstede: Per Hillesund, Forbundet KYSTEN, Tron Wigeland Nilsen, Norges Museumsforbund, Terje Planke, Norsk Maritimt Museum, Elisabeth Koren, Norsk Maritimt Museum, Sverre Nordmo, Riksantikvaren, Mari Søbstad Amundsen, Riksantikvaren, Erik Småland, Riksantikvaren, Åsmund Kristiansen, Hardanger Fartøyvernssenter, Geir Madsen, Hardanger Fartøyvernssenter, Finn Oredalen, Bredalsholmen Dokk- og Fartøyvernssenter, Endre Wrånes, Bredalsholmen Dokk- og Fartøyvernssenter, Nils Marius Johansen, Nordnorsk Fartøyvernssenter, Terje Flaaten-Stokkan, Nordnorsk fartøyvernssenter, Morten Hesthammer, Norsk Forening for Fartøyvern, Ann Berith Hulthin, Norsk Forening for Fartøyvern og Hedda Lombardo, Norsk Forening for Fartøyvern.

Ny Kulturminnemelding

Tron Wigeland Nilsen, Museumsforbundet, har i møte med Audun Garberg bedt om at arbeidsprosessen med ny kulturminnemeldning blir mer åpen og at de innkaller til felles møter om arbeidet. Forbundet KYSTEN og Norsk Forening for Fartøyvern skal gjennom Norges kulturvernforbund i flere møter med Miljøverndepartementet angående ny kulturminnemelding der de vil spille inn kystkultur. Riksantikvaren og Fartøyvernssentrene har ikke blitt informert om ny kulturminnemeldingen. Norsk Forening for Fartøyvern har satt ned en egen arbeidsgruppe som vil gi skriftlige innspill til MD. Arbeide med kystkultur og fartøyvern i ny kulturminnemelding følges opp av alle, og man holder hverandre videre orientert.

Ny nasjonal museumshavn i Kristiansand

Som en forlengelse av Riksantikvarens verdiskapningsprogram Porto Franco, har Vest-Agder fylkeskommune laget en utredning for å opprette en nasjonal museumshavn i Kristiansand. I følge Nasjonal verneplan for fartøy er et av tiltakene å få tilrettelagt havneforhold for bevaringsverdige fartøyer.

Riksantikvaren er positive til museumshavnen da det er et behov for en havneplass for fartøy som ikke klarer å drifte seg selv. RA vil gi vedlikeholdsmidler til Porto Franco, men ikke gå inn i driften. RA kan ikke gi noen status som nasjonal, og det er ikke naturlig at alle landets fartøy samles i Kristiansand. Det er åpent for flere museumshavner. RA vil ikke utlyse prosjektmidler til dette, men håper at flere allikevel tar initiativ.

RA peker på et problem ved konsolidering av museum at båten ikke alltid følger med i konsolideringsprosessen. Noe som kan føre til at eierforholdet til båten blir uklart, og den får ikke del i den økonomien som det konsoliderte museet har tilgang til.

Hardanger Fartøyvernssenter orienterte om senterets havn som har funksjon som museumshavn. Erfaringen deres viser at det er vanskelig å skaffe midler til å drifte en slik havn. Kulturdepartementet gir ikke midler til museumshavn. Det ble også orientert om havneområdet i Bergen der det er tenkt i retning av museumshavn.

Nordnorsk fartøyvernssenter viser til deres havn som en nødhavn for vernede fartøy som midlertidig trenger en havn. Det er forskjell på dette og en museumshavn som er en formidlingshavn. RA differensierer mellom museumshavn, arbeidshavn og nødhavn.

Norsk Maritimt Museum viser til at deres innfallsvinkel med havn ved museet er å legge til rette for frivillighet. Hvis de skal få til en museumshavn må de ha med Riksantikvaren og Byantikvaren i dette arbeidet.

Norsk Forening for Fartøyvern orienterer om veteranbåtshavn ved Kongshavn i Oslo. Det er vedtatt i bystyret en reguleringsplan der et område er avsatt til veteranbåtshavn. Dette vil være en arbeidshavn. Foreningen har sendt innspill til hvordan en slik havn bør være.

Det ble etterlyste en oversikt over hvilke museumshavner som eksisterer. Det ble påpekt at veteranbåtshavn er et diffust begrep og at det bør tydeliggjøres hva som menes med veteranbåtshavn. Det ble vist til viktigheten av at fartøyene ved en museumshavn har tilhørighet til området. Norsk Forening for Fartøyvern ble oppfordret til å undersøke og kartlegge havnefasiliteter blant sine medlemmer.

Hvordan bruke museumsnettverkene?

Norsk Maritimt Museum (NMM) orienterte om konsolideringsprosessen der formålet er å få større enheter for å få profesjonalisert det faglige og administrative og de nasjonale museumsnettverkene. Museene kan fritt velge seg inn i flere nettverk. Museum Vest er ansvarlig for "Det nasjonale nettverket for fiskerihistorie og kystkultur" mens NMM koordinerer "Sjøfartsnettverket". Der blir det avholdt 1-3 møter i året og gjennomføres en del fellesprosjekter mht forskning, formidling og forvaltning. I dag fungerer nettverket mest til å informere på tvers.

Museene har ingen overordnet struktur med forvaltningsansvar. Det er det enkelte museum som er ansvarlig for sine egne samlinger. Fiskerihistorie og kystkulturnettverket har derfor startet et prosjekt for å finne ut hva museene har av båter ved museene og hvordan dette skal registreres og forvaltes i tiden framover. Prosjektet mottar støtte fra Kontaktutvalg for fiskerihistorie og kystkultur, Kulturrådet og Riksantikvaren. Nettverkene bør sammen med museumsforbundet brukes som høringsinstanser og kontaktledd mellom det offentlige og museene.

Det har vært diskutert i nettverket hvordan de bør samarbeide med de frivillige organisasjonene. I dag samarbeider de om opprettelsen av et tradisjonsbåtregister (som også omfatter plastbåter). Det ble foreslått at de frivillige organisasjonene inviteres på seminarer i nettverket når det er aktuelle tema. Forbundet KYSTEN og Norsk Forening for Fartøyvern bør ha mer kontakt med nettverkene og kan selv ta kontakt. De oppfordres til å melde seg inn i Kontaktutvalg for fiskerihistorie og kystkultur (KFK).

Verneavtaler hos Riksantikvaren

Riksantikvaren orienterte om verneavtalen, status som vernet skip. Etter at RA trakk tilbake HAMEN sin status som vernet skip og HAMEN klaget på dette, kom det fram at verneavtalen ikke ble behandlet som enkeltvedtak hos RA. Dette ba Miljøverndepartementet RA om å rydde opp i. RA har funnet fram til en foreløpig løsning slik at verneavtalen nå er et enkeltvedtak og kan påklages. Men verneavtalen har ikke et regelverk det inngår i, og derfor blir behandlingen av avtalen som et enkeltvedtak ikke helt riktig juridisk.

Om et fartøy er verneverdig kan komme an på øynene som ser. Et vernet fartøy (skip) derimot har en avtale med RA om ivaretagelse av fartøyet etter visse kriterier. Begrepet **verneverdig** skip har skapt forvirring hos Sjøfartsdirektoratet og hos fartøyeier. Med begrepet **vernet** skip og at avtalen er et enkeltvedtak, håper RA at misforståelser skal unngås. Sjøfartsdirektoratet får kopi av alle brev fra RA der de tildeler status som vernet.

RA ser det som et problem at vedtaket følger eier og ikke fartøyet. Ved eierskifte opphører avtalen/vedtaket med mindre ny eier søker om fortsatt status. Avtalen/tidligere verneavtale

vil nå være et vedtak. Vedtak kan ikke sies opp, noe som er en utfordring. Et forhold som har skapt uklarhet, oppstår når Fiskeridirektoratet ber om en uttalelse om verneverdi. Dersom RA bekrefter at båten er å anse som verneverdig, under visse forutsetninger, gir det grunnlag for fritak fra krav om destruksjon. Formell status som vernet skip forutsetter at ny eier inngår slik avtale med RA, eller nå; RA gjør vedtak om at fartøyet er *vernet skip*.

Status som vernet skip bør følge objektet og ikke eier, men samtidig er ikke RA interessert i å verne et fartøy der eier selv ikke ønsker det.

Tilskudd fra RA blir gitt bare til fartøy som har status som vernet skip.

Økonomi i fartøyvern og kystkultur

Norsk Forening for Fartøyvern orienterte om møte med Miljøverndepartementet 19.03.2012. MD foreslo for foreningen at de bør gå til politikere for å be om mer penger til fartøyvern.

Museumsforbundets oppfatning er at Energi- og miljøkomiteen ikke virker interessert i kulturminnevern og foreslår at man leter etter andre politikere å alliere seg med. Det er viktig å legge press på miljøvernministeren for at han skal ta ansvar for kulturminnevern da inntrykket er at han prioriterer dette vekk.

Nasjonal verneplan for fartøy er et godt arbeidsdokument og man må formidle behovene som er i planen om økte midler og ressurser til fartøyvern. RA har gjort et forsøk på å formidle at behovet for fartøyvern er 75 millioner, men det har ikke ført til økning. Man må få kartlagt bedre hvem og hvor man kan påvirke. Kystkultur har en høy status og det er viktig å legge en plan for å nå fram til politikerne. Forslag om å møte politikerne før regjeringskonferansen på våren.

Orientering om at Jordbruksdepartementet har 420 millioner avsatt til miljøvern som også inkluderer kulturminnevern, mens Fiskeridepartementet har 9,5 millioner. Det ble påpekt at det er viktig å få flere sektorer til å ta ansvar for kulturminnevern, eks fengsel. Forslag om et kulturminneløft. Forslag om å gå flere sammen om å få inn en merknad i st.prp. (statsbudsjettet for 2013) om hvordan regjeringen har tenkt å følge meldingen opp.

Kunnskapsbehov

Riksantikvaren har i år 280 000 kroner til å bruke på Nasjonal verneplan for fartøy. Disse midlene er avsatt til kurs, og RA ser muligheten for å samarbeide med Forbundet KYSTEN og Norsk Forening for Fartøyvern om dette. RA erfarer at det er mangel på kompetanse når det gjelder å skrive gode søknader og utforming av finansieringsplan for fartøyvernprosjekter. Denne manglende kompetansen fører til at fartøyeiere heller ikke søker finansiering andre steder og dermed går mindre midler til fartøyvern.

Bakgrunnen for opprettelsen av fartøyvernsentrene var at kunnskap og teknikker rundt fartøyvern var i ferd med å forsvinne. Det har vist seg at det er markedet som styrer hvem som får fartøyvernoppdragene, og det er en utfordring for fartøyvernsentrene å få det til å gå rundt. For eksempel har fartøyvernsentrene bedt RA pålegge fartøyeiere som får midler fra dem om å bruke tau laget i naturfiber for at det skal eksistere et behov slik at ikke reiplagerfaget dør ut.

Forbundet KYSTEN representerer brukerne og erfarer et behov for lærere eller personer med kjennskap til fartøyvern som kan formidle dette videre for å opprettholde kompetansen innen faget. Forslag om at RA kan samarbeide med Studieforbundet om en organisering av utdanning for å bevare kompetansen innen fartøyvern.

Forskning

Riksantikvaren har midler som deles ut til forskning, men kjenner ikke til de nøyaktige kriteriene for å motta disse.

Diskusjon rundt hvordan man kan få mer forskning på fartøyvern. Museum kan være samarbeidspartnere når det gjelder forskning. De kan formidle kontakten gjennom museumsnettverket sitt. Forslag om at fartøyvernssentrene og museene søker midler til forskningsprosjekter fra Norsk kulturråd. Forslag om å bestille forskningsprosjekter gjennom høyskoler og få studenter til å forske. Høgskolen i Sørtrønderlag, Høgskolen i Telemark, Kulturminneforvaltning i Trondheim ble nevnt som aktuelle.

I dag er det mye eksperimentering når det gjelder forvaltning av fartøyvernobjekter. Man ser ikke hva virkningen av dette vil bli over tid og trenger mer forskning på dette.

Hører kulturminnevernet hjemme hos Miljøverndepartementet?

En spørreundersøkelse på Museumsforbundets hjemmeside viste at mange av museene mente at kulturminnevern hørte til Kulturdepartementet.

Forbundet KYSTEN har ikke tatt et standpunkt til dette, men synes det er greit å tilhøre Miljøverndepartementet. Det de ser som problematisk er at immaterielle kulturminner hører innunder et annet departement enn faste kulturminner.

Norsk Forening for Fartøyvern har heller ikke tatt standpunkt til dette og ser det som vanskelig at departementene snakker lite sammen om fagområdet. Et annet poeng er at frivilligheten hører innunder Kulturdepartementet.

Fartøyvernssentrene ser det også som problem i forhold til immateriell kulturarv. I forhold til støtte til håndverk ville det vært gunstigere om alle kulturminner hørte innunder Kulturdepartementet.

Museumsforbundet foreslo at i stedet for å ta et standpunkt til om kulturminnevernet hører hjemme hos Miljøverndepartementet kan det brukes som et politisk pressmiddel.

Det er viktig at det statlige ansvaret for kulturminnevern fungerer bedre enn det gjør i dag. Det finnes for eksempel altfor lite pressemeldinger angående kulturminner på Miljøverndepartementets hjemmesider. Forslag om et eget statssekretærutvalg for kulturminnevern i Miljøverndepartementet for å koordinere dette arbeidet. Forslag om å lage en felles merknader til statsbudsjettet og en felles pressemelding. Norsk Forening for Fartøyvern og Forbundet KYSTEN tar initiativ til dette.

Neste møte blir den 18. oktober 2012.

Referent:
Hedda Lombardo
Oslo 29.03.2012